

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1936 kl. 2. e. m.

*Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande,
nr 3, angående viss ändring av 13 § hälsovårds-
stadgan.*

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 508, har herr *Gustavson* i Västerås föreslagit att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om sådan ändring av paragraf 13 i hälsovårdsstadgan att inom stads område, där särskilda svårigheter möta vid anordnande av omedelbart avlopp från vattenklosett, uppsamlingsbrunn eller annan av hälsovårdsnämnden godkänd anordning må kunna tillåtas, under förutsättning att sanitära olägenheter därav icke uppkomma, och att anläggningen underkastas regelbunden kontroll av nämnden eller kommunalt verk som med nämndens medgivande därtill förordnas.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från medicinalstyrelsen samt berett Svenska stadsförbundet tillfälle att yttra sig i ämnet. Ifrågavarande utredning återfinnes såsom bilagor härvid (se Bil. A—B).

För egen del får utskottet anföra följande.

Utskottet.

Såsom medicinalstyrelsen framhållit bör inrättandet av en enskild reningsanläggning betraktas såsom en nödfallsutväg och helst med synnerligen begränsad möjlighet till tillämpning. En allmänare övergång till det av motionären förordade systemet i trädgårds- och villastäder skulle leda till en tillbakagång i sanitärt hänseende. Ett bifall till motionen skulle även innebära ett återinförande i princip av anordningar, som en gång av sakkunskapen vid nya hälsovårdsstadgans införande underkänts. Där sådana omständigheter föreligga, som verkligen motivera ett undantag från lagstiftningen i den riktning, motionären önskar, medgiver redan nuvarande lagstiftning möjligheten att dispensvägen tillmötesgå framställning därom.

Under åberopande av det sålunda anförda samt med hänsyn tagen särskilt till förefintlig möjlighet till undantag från gällande lagstiftning, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion, nr 508, ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Stockholm den 12 mars 1936.

På utskottets vägnar:

ERNST ÅQVIST.

Närvarande: herrar *Åqvist, Pettersson* i Dahl, *Cruse**, *Svensson* i Landskrona*, *Johansson* i Hälleforsnäs, *Hansson* i Hönö, *Hansson* i Örebro*, *Eriksson* i Sandby*, *Westin** och *Jonsson* i Skedsbygd.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN.

Bil. A.

Till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott.

Genom socialdepartementets ämbetsskrivelse den 14 februari 1936 har medicinalstyrelsen anbefallts att till Eder avgiva yttrande över motionen i andra kammaren nr 508 angående viss ändring av 13 § hälsovårdsstadgan.

Med hänvisning till den ofta förekommande perifer trädgårdsstadsbebyggelsen i städerna, vilken breder ut sig över stora arealer, och då det icke utan stora kostnader för den enskilde eller samhället är möjligt att framdraga avloppsledningar i takt med bebyggelsen, framhålles i motionen, att det vore önskvärt, att statsmakterna observerade dessa svårigheter och i den mån det vore möjligt, utan att eftersätta nödvändiga krav på god byggnadsordning och erforderliga hygieniska anordningar, i tid lätta på bestämmelser, som i det nu aktuella läget synas onödigt stränga och ekonomiskt betungande.

Den bestämmelse motionen särskilt avser är 13 § 4 mom. hälsovårdsstadgan (ej andra momentet som i riksdagstrycket anges), vilken rör anordnandet av vattenklosetter. Momentets första mening lyder:

»Utan hinder av här ovan meddelade bestämmelser kan hälsovårdsnämnden på ansökan medgiva anordnandet av vattenklosett, därest densamma är så inrättad, att orenlighet och spolvatten medelst underjordisk ledning omedelbart föres ut i stadens avloppsledning eller i lämpligt vattendrag.»

Genom denna bestämmelse förhindras anläggandet av vattenklosett med avlopp till samlingsbrunnar, septic-tankanläggning och andra liknande reningsanordningar, som tidigare (före 1920) ansetts tillåtna och i ganska stor utsträckning kommit till användning inom de delar av vissa städer, där icke omedelbart avlopp kunnat ordnas utan orimliga kostnader. Det vore svårt att förstå, vilken hygienisk fördel en så verkande bestämmelse skulle ha, då i stället för vattenklosetter med enskilda uppsamlingsbrunnar vanligt avträde måste anläggas, vilket knappast kan anses mera hygieniskt än en vattenklosettanläggning med privat reningsanläggning.

Motionären påyrkar en uppmjukning i bestämmelserna och anser en sådan önskvärd för att icke lägga avgörande hinder i vägen för inrättandet av moderna sanitetsanläggningar i vissa delar av städerna.

Medicinalstyrelsen får för sin del anföra följande.

Anordnandet av vattenklosett med egen reningsanläggning innebär att avföring, urin och spolvatten genom en rörledning utföres i en behållare av ett eller annat slag. I en septic-tank sjunka de tyngre beståndsdelarna så småningom till botten medan de lättare flyta upp till ytan. Mellan dessa båda lager befinner sig ett relativt klart vattenlager, från vilket avrinning sker. Det »renade» avloppsvattnet avledes antingen i underjordisk ledning eller till ett öppet dike. Så småningom få de båda lagren av fastare ämnen en sådan omfattning, att tanken måste tömmas, vilket förorsakar stank i omgivningen.

Smittämnen och bakterier dödas icke i septic-tank. Utom septic-tank kan anordnas enskilda reningsanläggningar med rötkammare och klarningsrum.

Behållarna i septic-tank eller andra reningsbrunnar äro vanligen av armerad betong eller cement, vilket icke i och för sig innebär någon garanti för att de äro täta. Sprickbildning är i vårt klimat vanlig, och det är icke alltid lätt att kontrollera om en behållare är tät eller ej. I denna mycket ofta förekommande otäthet ligger ur sanitär synpunkt den stora faran för enskilda reningsanläggningar. Genom sprickor i behållaren utsläppes orenligheten i den omgivande marken, som då starkt förorenas.

Finnes i närheten av en reningsanläggning en brunn för dricksvatten, dröjer det ej länge, förrän detta är förorenat genom avföring och urin.

Om på rena landsbygden en vattenklosettanläggning med enskild reningsanläggning kan vara hygieniskt godtagbar är detta icke förhållandet vid så tät bebyggelse som fallet är i våra villa- och trädgårdsstäder.

Skulle dessa reningsanordningar bliva tillåtna i egnahemssamhällen med ofta små tomter komme snart hela rader med reningsbrunnar och dricksvattenbrunnar att ligga om varandra. Av naturliga skäl kommer tomtägaren vanligen att lägga sin reningsbrunn så avsides som möjligt på den egna tomten och därigenom så nära granntomten som möjligt, varigenom möjlighet till förorening av grannens brunn uppstår.

I de fall, då trädgårdsstaden har allmän vattenledning, men icke allmänt avlopp är naturligtvis faran för förorening av dricksvatten väsentligt mindre, men sådant förhållande torde förekomma endast i undantagsfall. Reningsanläggningar för enskilda fastigheter böra icke få anordnas i tätare bebyggda områden, då de utgöra en sanitär fara. Inrättandet av enskild reningsanläggning är att betrakta såsom en nödfallsutväg och möjligheten att inrätta sådana bör begränsas så mycket som möjligt. Även i samhällen av trädgårdsstadstyp måste det vara en allmän angelägenhet att snarast möjligt anordna allmänna vatten- och avloppsledningar, vilka ur sanitär synpunkt äro de enda tillrädliga.

Det är också en gammal erfarenhet att i samhällen eller delar därav, där först enskilda vatten- och avloppsledningar med reningsanläggningar förefunnits i större antal, det alltid från fastighetsägarhåll uppstått motstånd mot anordnande av allmänna vatten- och avloppsledningar.

Skulle nu bestämmelserna om vattenklosetter uppmjukas i den riktning, i motionen föreslås, komma stora delar av vissa städer att icke inom rimlig framtid erhålla allmänna ledningar för vatten och avlopp, något som ur hygienisk synpunkt vore att beklaga.

I ett allmännare införande av enskilda reningsanläggningar ser medicinalstyrelsen en tillbakagång, icke en utveckling. Det bör vara såväl staden som fastighetsägarna i trädgårds- och villasamhällena klart att redan vid bebyggelsens planerande man måste räkna med anläggande av allmänna vatten- och avloppsledningar i sådan omfattning och utsträckning, att de hygieniska kraven icke eftersättas.

Med hänsyn till vad ovan anförts och då det redan nu är möjligt för samhälle, som så önskar, att erhålla dispens från hälsovårdsstadgans bestämmelser, får medicinalstyrelsen hemställa, att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1936.

På Kungl. Medicinalstyrelsens vägnar:

G. Ankarswärd.

B. Grapengiesser.

SVENSKA STADSFÖRBUNDET.

*Bil. B.**Till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott.*

Sedan utskottet berett svenska stadsförbundet tillfälle att avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion nr 508 om vissa ändringar i § 13 av hälsovårdsstadgan, i syfte att samlingsbrunn eller annan reningsanordning må kunna medgivnas i stället för omedelbart utförande i avloppsledning eller vattendrag av orenlighet och spolvatten från vattenklosett, får förbundets styrelse härmed anföra följande.

Redan den kommitté, som på sin tid utarbetade förslaget till 1919 års hälsovårdsstadga, underkände septictankanläggningar och rensningsbrunnar i samband med anläggande av vattenklosetter. Det heter i betänkandet bland annat.

»Vidare torde de emellanåt såsom villkor för anordnande av vattenklosetter föreskrivna, fördyrande anläggningarna av förmenta särskilda reningsanordningar inom de enskilda tomtarna i form av s. k. septic-tanks och rensningsbrunnar numera såsom överksamma kunna lämnas ur räkningen.»

I propositionen i ärendet till 1919 års riksdag gavs ett ännu bestämdare uttryck åt samma mening. Medan kommittén använt uttrycket »därest på ett tillfredsställande sätt blivit sörjt för orenlighetens avlägsnande», föreslogs i propositionen den alltjämt gällande avfattningen med fordran på »omedelbart avlopp». I specialmotiveringen uttalades, att »genom denna skärpning avses att uttryckligen förbjuda de reningsanordningar inom de enskilda tomtarna i form av s. k. septic tanks och rensningsbrunnar, vilka en tid förmenats vara sanitärt fördelaktiga, men som nu ådagalagts vara överksamma». Någon invändning mot denna uppfattning framkom icke vare sig i utskottet eller under riksdagsbehandlingen i kamrarna.

Där hälsovårdsnämnden förbjudit septic tanks och rensningsbrunnar, har detta således stått i god överensstämmelse med vad lagstiftningen avsett.

Trots de ekonomiska konsekvenser, gällande bestämmelser måste medföra för stadssamhällena, anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka en författningsändring, som skulle innebära återinförande av anordningar, som sakkunskapen på sin tid underkänt. Den föreslagna uppmjukningen av hälsovårdsstadgan synes förutsätta, att effektivare reningsanordningar nu stode till buds än de i samband med stadgans tillkomst förefintliga, något som icke torde vara fallet.

Stockholm den 7 mars 1936.

För Svenska stadsförbundets styrelse

A. Borgström.

Dess ordförande.

Henning Karlsson.